DE

NEXV METAPHYSICES CVM MEDICINA GENERATIM

PRAESIDE

VIRO PRAENOBILISSIMO EXPERIENTISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

DN. IOANNE AVGVSTO VNZER

MEDICINAE DOCTORE

PATRONO ATQVE FAVTORE MEO AESTVMATISSIMO

AD D. VIIII. MAII MDCCXXXXVIIII.

DISSERET

AVCTOR RESPONSVRVS

IOANNES CHRISTIANVS BOLTEN

GLÜCKSTADIENSIS

MED. C.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

TYPIS IOANNI CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

VIRO
SVMME REVERENDO AMPLISSIMO DOCTISSIMOQVE

IOANNI BOLTEN,

AVGVSTISSIMO AC POTENTISSIMO REGI
DANORVM NORWAGORVM RELIQVA

A SANCTIORIBVS CONSILIIS CONSISTORII
DIOECESEOS PINNEBERGICAE ET CIVITATIS
ALTONANAE PRAEPOSITO

TEMPLI QVOD ALTONAE EST PASTORI PRIMARIO
CHRISTIANEI ALTONANI EPHORO

PATRI

AETERNA RELIGIONE OBSERVANTISSIME
COLENDO

HANCCE DISSERTATIONEM

DEDICATAM

IN TESSERAM
ANIMI, SVAVISSIMA TOT TANTORVMQVE
BENEFICIORVM
AB INCVNABVLIS COLLATORVM RECORDATIONE
IMPENSE TACTI

AC MONVMENTVM
PIETATIS, OBSERVANTIAE, VENERATIONIS
AC GRATIARVM IMMORTALIVM
CVM ARDENTISSIMO
SALVTIS AC FELICITATIS OMNIGENAE
ET SEMPITERNAE VOTO

SACRAM ESSE VOLVIT

OBSERVANTISSIMVS FILIVS.

§. I.

De nexu metaphyſices cum arte ſalutari generatim non nulla diſſerere, eo lubentius apud me conſtitui, quo pauciores artis medicae cultores inueniuntur, qui illam ſcientiam ad medicinam vtilem aeque ac neceſſariam eſſe iudicant. Dantur ſane! per quam plurimi medicinae cultores, qui praeter logicam, quae ipſis eam forſan ob rationem aliqualem mereri videtur attentionem, quia caput de diſputando, in illa explicatur, neque ad metaphyſicas, neque vllas alias ſcientias philoſophicas incumbunt, & hinc debitam animi praeparationem, ad cognoſcendas veritates medicas, quam ſola philoſophia ſuppeditat, prouidae relinquunt naturae. Ad hunc errorem ex medicorum animis proſcribendum, hoc diſſertationis thema elegi, cuius elaborationem L. B. diiudicationi ſubmitto.

§. II.

Connexa dicuntur, quorum vnum eſt ratio alterius. Hinc ſcientiae ſunt in nexu, quarum vna praemiſſas alterius in ſe continet.

§. III.

Metaphyſica eſt ſcientia prima cognitionis humanae principia continens.

§. IV.

Medicina eſt ſcientia naturae corporis humani: hinc medicina cum metaphyſica eſt in nexu. § II. III.

§. V.

Metaphyſica docet I. praedicata entis generaliora Conf. BAVMGART. Metaph. §. 4. 5. & quidem a) vniuerſalia interna, quae ſunt in ſingulis. Hinc metaphyſica docet praedicata corporis humani vniuerſalia interna, quae omnibus corporibus humanis ſunt communia; quaeque ſimul corpus humanum cum omnibus aliis entibus communia habet. Hinc medicina cum metaphyſica eſt in nexu. §. III. IV.

Per hunc nexum metaphyſices cum medicina, primae cognitionis corporis humani & principales praemiſſae ſtabiliuntur, ſine quibus nulla plane cognitio, ad ſummum, qui tibi poſſibilis eſt, gradum euehi poteſt, ad quem tamen obligaris. Determinantur autem per eundem nexum corporis humani 1. poſſibilitas, 2. rationalitas, 3. determinabilitas, 4. vnitas, 5. veritas, 6. perfectio, vniuerſales, in genere.

§. VI.

Metaphyſica docet b) praedicatorum entium generaliorum internorum, Diſiunctiua, quorum alterutrum eſt in ſingulis entibus. Hinc metaphyſica docet praedicata corporis humani interna diſiunctiua, quorum alterutrum in ſingulis corporibus deprehenditur, quaeque corpus humanum cum omnibus aliis entibus habet communia. Hinc metaphyſica connectitur cum medicina. §. III. IV.

Per

Per hunc nexum ambarum ſcientiarum generatim determinantur corporis humani 1. contingentia, tam abſoluta, quam hypothetica, 2. mutabilitas abſoluta & hypothetica, tam externa, quam interna, 3. realitas, 4. differentia ſpecifica, 5. magnitudo extenſiua, 6. inhaerentia, 7. vires, 8. ſtatus, 9. facultates, 10. receptiuitates, 11. actiones, 12. paſſiones, 13. eſſentia, 14. ortus & interitus, 15. finitudo &c. Etſi enim omnes hae determinationes in metaphyſicis tantum in genere conſiderantur, tamen principia ibidem occurrunt, quare omnes hae determinationes ab omni corpore humano praedicari poſſint.

§. VII.

Metaphyſica docet c) praedicatorum entium generaliorum, externa ſ. relatiua. Hinc metaphyſica docet praedicata corporis humani relatiua generaliora, quae ipſi cum omnibus entibus ſimul conueniunt. Hinc metaphyſica eſt in nexu cum medicina. III. IV.

Per hunc nexum determinantur in genere corporum humanorum 1. identitas partialis, 2. diuerſitas vniuerſalis, 3. extenſionum ſpecies, 4. vis motrix, 5. aetas, 6. locus, 7. dependentia, 8. cauſſalitas, 9. mutabilitas externa a circumſtantiis, 10. nexus cauſſales, cet. Haec omnia medicinae cultori ad minimum vtilia eſſe poſſunt, ad emendandos conceptus omnium harum corporis humani determinationum, qui fere omnes in ſcriptis medicis falſi deprehenduntur.

§ VIII.

Scientia praedicatorum entis generaliorum *Ontologia* dicitur. Hinc collige ex §phis V. VI. VII. nexum & vtilitatem Ontologiae in medicina, & refuta praeiudicia,

quae

quae de ſterilitate, inutilitate, ſiccitate &c. huius ſcientiae a multis tamquam precaria aſſumuntur.

§. IX.

Metaphyſica docet: II. praedicata mundi generalia; vbi, praeter conceptus mundi, nonnullaque de perfectione eiusdem in genere agentia, ſequentia capita, quae ad medicinam propius ſpectant, occurrunt: Agit nimirum 1. de partibus mundi ſimplicibus, earundemque determinationibus vniuerſalioribus. Iam cum corpus humanum ex partibus ſimplicibus ſit compoſitum; metaphyſica docet partium primariarum corpus humanum conſtituentium naturam & indolem.

§. X.

Metaphyſica, praedicata mundi generalia ſiſtens, agit 2. de partibus mundi compoſitis. Iam cum corpus humanum ipſum ſit pars mundi compoſita, cuius partes plurimae iterum compoſitae ſunt, denuo patet huius ſcientiae vtilitas in medicina. §. III. IV.

Per hunc nexum metaphyſices cum medicina determinatur 1. geneſis corporis humani, partiumque ipſius compoſitarum ex elementis. Hanc cognitionem ſi acquiſiueris, facillime poteris euitare errorem eiusmodi geneſin corporum negantem, 2. natura corporis humani, quippe quae facillime ex conceptu de natura corporum in genere erui poteſt. En! tractationem, qua totius medicinae partitio atque diuiſio nititur. §. IV.

§. XI.

Metaphyſica, praedicata mundi generalia ſiſtens agit 3. in genere de eo quod corporibus omnibus, hinc & corpori humano naturale eſt. Hinc prima phyſiologiae medicae principia & capita potiora per metaphyſicam deter-

determinantur. *Phyſiologia* enim eſt ſcientia virium corpori humano naturalium, praeternaturalibus contradiſtinctarum. Cum autem in Metaphyſica doceatur, quicquid in corporibus omnibus, hinc etiam humanis ſecundum curſum naturae, & ſecundum ordinem ipſius eueniat, nullum eſt dubium, quin haec pars metaphyſices vtilis ſit ac neceſſaria ad phyſiologiam.

§. XII.

Metaphyſica, praedicata mundi generalia ſiſtens, agit 4. in genere de eo quod omnibus hinc & humanis corporibus praeternaturale eſt. Hac tractatione nititur *Pathologia medica*, quae eſt ſcientia virium corpori humano praeternaturalium, quatenus naturalibus, a natura non impedita pendentibus contradiſtinguuntur.

§. XIII.

Scientia praedicatorum mundi generaliorum dicitur *Coſmologia*. Hinc Coſmologia connectitur cum medicina §. IX-XII. Ne ergo ſperes te absque ſcientia praedicatorum mundi generaliorum medicum fieri poſſe conſummatum!

§. XIV.

Metaphyſica docet III. praedicata animae generalia. En prolixiſſimum campum vnde plurimae maximae vtilitates ad medicinam proueniunt. Has vt prolixius explicemus neceſſe erit.

§. XV.

Omnibus metaphyſicis conſtat animae cum corpore vnionem, harmoniam, & communicationem eſſe maximam, arctiſſimam & maxime proportionatam. Ipſi metaphyſici docent, nullam exiſtere poſſe mutationem in anima, absque omni mutatione corporis, quocum eſt

in arctiſſimo commercio; ſed potius quamlibet perceptionem animae comitari debere motum quemdam in corpore, ita quidem, vt, quo maior eſt animae mutatio, eo maior etiam corporis coexiſtens euadat motus. Iam cum metaphyſica doceat, quales & quot, quantaeque mutationes in anima contingere poſſint, medicus ſimiles, tot, tantasque facultates corpori adſcribere poterit motrices, quales, quot, quantaeque animae adſcribuntur facultates repraeſentatiuae. His praemiſſis ſequentes veritates, ſine vlteriore demonſtratione ſupponi poſſunt.

§. XVI.

Metaphyſica, praedicata animae generalia ſiſtens, animae adſcribit A) facultatem cognoſcitiuam inferiorem, i. e. facultatem ſenſitiue aliquid cognoſcendi. Hinc corpori humano competet facultas ſe mouendi conuenienter & proportionaliter cum perceptionibus facultatis cognoſcitiuae animae inferioris, de qua facultate corporis pleraeque hodiernae noſtrae phyſiologiae & omnes priſtinae altum ſeruant ſilentium, quae tamen ex principiis metaphyſicis indubie poteſt demonſtrari. §. XV.

Haec corporis humani facultas ſeſe exſerit multis modis. Facultas enim animae cognoſcitiua inferior varie poteſt conſiderari. Pertinent nimirum ad eandem 1) ſenſus. Hinc corpus humanum habet facultatem ſe mouendi conuenienter atque proportionaliter cum ſenſationibus animae, quae facultas, per vim corporis motricem actuabit motus, qui *corporeae* nuncupari poterunt *ſenſationes*. Conf. *Celeb.* KRÜGER, praeceptoris mei longe aeſtumatiſſimi Phyſiologia §. 40. &c. 2) phantaſia. Hinc corpus humanum gaudet facultate ſe mouendi conuenienter & proportionaliter cum imaginationibus animae

ſenſi-

ſenſitiuis, quae facultas, per vim corporis motricem actuat motus, qui *Ideae materiales* dicuntur. 3. Perſpicacia. Hinc corpus humanum habet facultatem ſe conuenienter & proportionaliter mouendi cum ingenii luſibus & ſubtilitatibus animae ſenſitiuis, quae facultas, per vim corporis motricem actuat motus, in corpore humano peculiares. 4. memoria. Hinc corpus humanum habet facultatem ſe mouendi conuenienter & proportionaliter cum perceptionibus memoriae ſenſitiuae, quae per vim corporis actuat motus quosdam in corpore, 5. facultas fingendi. Hinc corpus facultate eſt inſtructum conuenienter & proportionaliter ſeſe mouendi cum animae fictionibus ſenſitiuis, 6. praeuiſio. Hinc corpus habet facultatem conuenienter & proportionaliter ſe mouendi cum praeuiſionibus animae ſenſitiuis, 7. iudicium. Hinc corpus habet facultatem ſe mouendi proportionaliter & conuenienter cum diiudicationibus animae ſenſitiuis, 8. praeſagitio. Hinc corpus pollet facultate ſe mouendi proportionaliter & conuenienter cum praeſagitionibus animae ſenſitiuis. Ex hac corporis facultate explicari poſſunt praeſagitionum ſenſitiuarum ſtrictiſſime dictarum motus ſimultanei. *Die Bewegungen ſo in uns vorgehen, wenn uns etwas ahndet,* 9. facultas characteriſtica. Hinc corpus habet facultatem conuenienter & proportionaliter ſeſe mouendi cum repraeſentationibus animae ex cognitione ſymbolica oriundis, & cum intuitibus ipſius ſenſitiuis. Ex hisce omnibus motuum corporis humani ſpeciebus aliae manifeſtae ſunt, e. g. ſenſationes corporeae, aliae non adeo manifeſtae ſunt, vt a nobis earundem indoles perfecte poſſit perſpici. Interim a non experiri ad non exiſtere, non V. C. praecipue cum a priori contrarium pateat.

§. XVII.

Metaphyſica, praedicata animae generalia ſiſtens, animae tribuit B) facultatem cognoſcitiuam ſuperiorem, i.e. intellectum. Hinc corpori humano competit facultas ſe mouendi conuenienter & proportionaliter cum intellectus perceptionibus.

Quia in intellectu eaedem occurrunt facultates cognoſcitiuae, quae de facultate cognoſcitiua inferiore aſſeruimus, etiam tot facultates corporis motrices in corpore poni debent. Interim tamen, quia facultas ſuperior cognoſcitiua non tam arcte cohaeret, cum corporis facultatibus, quam quidem ſenſitiuae, hic nexus motuum cum perceptionibus non adeo magnus eſt, quam reliqui.

§. XVIII.

Metaphyſica, praedicata animae generalia ſiſtens, animae tribuit, C) facultatem appetitiuam inferiorem. Hinc corpus humanum habet facultatem conuenienter & proportionaliter ſe mouendi cum appetitionibus auerſationibusque animae ſenſitiuis.

Animae facultas appetitiua inferior actuat per vim repraeſentatiuam pro poſitu corporis a. inſtinctus & fugas. Hinc corpus habet facultatem ſe mouendi conuenienter & proportionaliter cum inſtinctibus fugisque animae. Hinc patet cur peculiares motus in corpore obſeruentur, dum obiectum aliquod cuidam praeſens eſt, qui amorem naturalem, aut odium, erga idem habet. b. Affectus. Hinc corpus humanum facultate gaudet ſe mouendi conuenienter & proportionaliter cum affectibus animae, quae facultas, per vim corporis motricem actuat motus, qui *affectus corporei* nuncupari poſſent. De his nemo facile dubitabit, quia inter omnes alios motus corporis humani harmonicos manifeſtiſſimi ſunt.

§. XIX.

§. XIX.

Metaphyſica, praedicata animae generalia ſiſtens, animae tribuit, D) facultatem appetitiuam ſuperiorem. Hinc corpus habet facultatem cum volitionibus nolitionibusque animae conformiter & proportionaliter ſe mouendi, quae facultas, actuabit per vim corporis motricem, motus, quos nonnulli medicorum, *motus rationales* dicere ſolent.

Haec facultas corporis humani ad motus rationales, per vim corporis actuat 1. motus cum actionibus arbitrariis animae, quarum ſibi eſt conſcia, coexiſtentes, i. e. *motus arbitrarios*, 2. motus arbitrarios cum actionibus animae a facultate ſuperiore pendentibus coexiſtentes, i. e. *motus voluntarios.* Cumque temperamentorum animae varia genera conſtituantur, poteris & facillime doctrinam de temperamentis corporis, quae in medicina ſatis hucusque manca fuit, ex illo capite metaphyſices emendare.

§. XX.

Metaphyſica, praedicata animae generalia ſiſtens, docet E) commercium animae cum corpore, & varios eiusdem explicandi modos, i. e. ſyſtemata pſychologica.

Hinc per metaphyſicam edoceris: 1. commercium animae tuae cum corpore eſſe arctiſſimum, 2. animam tuam in omnibus ſuis actionibus harmonicis influere in corpus, 3. corpus in omnibus ſuis motibus harmonicis influere in animam. 4. Hunc influxum reciprocum eſſe immediatum. 5. Nihilo tamen minus per eundem influxum, neque influxionismum, neque occaſionalismum neque harmoniam praeſtabilitam, pſyſchologicas, nec poni, nec refutari, ſed potius eiusmodi deciſionem, longe aliis niti fundamentis, quam experientiis ex praxi medica deſumtis.

§. XXI.

Metaphyſica, praedicata animae generalia ſiſtens, docet: F) Ortum animae humanae. In hoc etiam capite de corporis humani praedicatis quibusdam agitur. Dantur enim non medici ſolum, qui corpus humanum ex anima oriri affirmant, ſed etiam philoſophorum nonnulli, animae ortum ex corpore humano deducentes. Ad vtrosque refutandos inuenies praemiſſas in metaphyſica.

Satis inſuperque, vti ego quidem credo ex antecedentibus clarum eſt, nouas in arte medica veritates inueniri poſſe permultas, ſi tantum eandem legitime adplicare vellent, medicinam colentes. Syſtema enim illud motuum corporis humani harmonicorum §. §. XV--XX. delineatum, a medicis, etiam illis, qui alias animae plus tribuunt, quam quidem ſecundum aliorum ſententiam perferre poteſt, neglectum immo plane fere omiſſum eſt, ſi forte excipias ſenſationes corporeas, materiales ideas, corporeasque paſſiones, quia eaedem perquam maxime obſeruabiles deprehenduntur. Ecquis autem nunc dubitabit, metaphyſicam ad medicinam ſumme neceſſariam eſſe, & in arctiſſimo cum eadem verſari nexu?

§. XXII.

Scientia praedicatorum animae generalium dicitur *Pſychologia*. Hinc pſychologia vtilis eſt atque in nexu arctiore cum medicina, ita quidem vt absque ſolida pſychologiae cognitione, nullo modo medicus fieri poſſis rationalis. §. III. IV.

Hinc admodum laudandos eſſe cenſeo conatus illos ſcholae Stahlianae, quibus in arte medica neceſſarium eſſe demonſtrant *pſychologismum*, vti dicunt, *medicum*, quem tamen plerique tantum ad demonſtrandum animae in cor-

pus

pus influxum realem applicant, reliquas autem pſychologicas veritates in medicina ex pſychologia repetendas plane omittunt.

§. XXIII.

Metaphyſica docet, IIII. praedicata Dei, quatenus ſine fide cognoſci poſſunt. Hanc metaphyſices partem, *theologiae naturalis* nomine venientem, non directe quidem ad ſalutarem artem & proxime vtilem neceſſariamque eſſe fatemur, interim tamen neminem fore exiſtimo, qui huius ſcientiae indirectam & remotiorem quidem, ſed ſatis magnam vtilitatem & neceſſitatem negare vellet. Hinc Theologia etiam naturalis in nexu eſt, cum medicina. §. III. IV.

§. XXIV.

Complexus ontologiae, cosmologiae, pſychologiae & theologiae naturalis, conſtituit metaphyſicam: Hinc metaphyſica, innumeris modis connectitur §. I. cum medicina, §. XXIII. XXII. XIII. VIII. ad eandemque eſt vtilis aeque ac neceſſaria.

§. XXV.

Medicina theoretica, ad quam metaphyſica vtilis atque neceſſaria eſt, vtilis eſt ad rationalem practicam, de qua tot hominum ſalus dependet, & quae nobilis cognitionis humanae pars eſt. Hinc medicina theoretica eſt ratio foecunda & nobilis, ex qua multae magnaeque ortum trahunt conſecutiones. Metaphyſica ergo connectitur cum ſcientia, quae eſt maior ratio, plurium, maiorumque rationatorum. §. XXIV.

§. XXVI.

Metaphyſica praeter ſua in medicina rationata, per quam plurima maximaque, vtilis etiam eſt ad plures, nobilioresque alias ſcientias. Hinc itidem maior ratio vt ſit neceſſe eſt.

§. XXVII.

Maior nexus eſt nexus plurium maiorum rationum. Hinc inter metaphyſicam & medicinam maior intercedit nexus. §. XXV. XXVI.

Ne

Ne itaque, vti more conſueto fit, metaphyſicae aliqualem quidem in medicina vtilitatem adſcribens, neges hunc nexum maioris eſſe ponderis, hinc ne negligas metaphyſices ſtudium, quando medicinae ſcientiis, te conſecrare apud te conſtituiſti.

§. XXVIII.

Metaphyſica praeter ſuam vtilitatem, 1. in phyſiologia §. XI. & 2. pathologia medica, §. XII. vtilis eſt, 3. ad ſcientiam, de morborum ſignis cognoſcendis & quidem tam inueniendis, quam interpretandis, i. e. ad *ſemeiologiam medicam*, § 16. n. 9. tandem etiam 4. ad practicam medicinam §. XXV. Hinc inter metaphyſicam & medicinam maior intercedit nexus. § XXVII.

Operae ſane pretium eſſet, vt ſpecialiora in medicina commoda, in peculiari quadam tractatione explicarentur. Tot enim exinde ſumi poſſe, tantasque ſcio vtilitates tam in theoria medica quam in praxi, quot ipſae quantaque phyſicae ſcientiae ſecum ducunt in arte ſalutari commoda. Exſtirpandum itaque erit praeiudicium, illud, quod medicus quidem phyſicus neutiquam autem metaphyſicus eſſe debeat. Ne dicam ipſum phyſicum miſerabilem repraeſentare faciem, niſi vniuerſales veritates in metaphyſica occurrentes habeat perſpectas. Tandem, quod ad hanc noſtram diſſertationem attinet, ſequentia adhuc monere neceſſarium eſſe duco: 1. Mens mea non fuit, generaliſſimas metaphyſicae vtilitates, quas in emendanda & exſtruenda cognitione humana exſerit, hic allegare. Hinc multae adhuc exſtant vtilitates metaphyſicae ad medicorum cognitionem perfectiorem reddendam, de quibus hic merito abſtraximus. 2. Vtilitates metaphyſicas, quas allegaui, in genere tantum attigi, optime ſciens, de vna quaque earundem totum conſcribi poſſe librum, medicinae cultoribus admodum neceſſarium. 3. Specialiores in medicina vtilitates metaphyſices, plane hic ſunt omiſſae. Interim id ſilentio praeteriri non poteſt, per eiusmodi applicationem metaphyſices ad medicinam, plures detegi poſſe ſcientiarum medicarum partes, quas adhuc ignorant pleri que. 4 Tandem rationem ordinis huiusce diſſertationis daturus, prouoco ad Metaphyſicam, Dn. Profeſſoris philoſophiae BAVMGARTEN, quem nos, cum noſtro WOLFIO & MEIERO tamquam patronos & promotores artis Medicae veneramur.

T A N T V M.